

Aleksandra Turek

Wybrane narzędzia TIK w zdalnym nauczaniu religii

Selected ICT tools in distance religion education

Summary

Using ICT tools has a great impact for religion education today. Distance teaching and learning forces teachers of all subjects to increase their information and communication technology competences. The article presents selected tools that are helpful in distance teaching such as: genial.ly, wordwall.net, LearningApps, kahoot, zoom.us. These tools are supposed to help create the whole lesson process and assimilate knowledge in an attractive way. The tools were selected according to their popularity among religion teachers, as well as the possibility of using them for free.

Key words: ICT, catechesis, online teaching, God, upbringing, religion.

Świat, który nas otacza uległ zmianie w ciągu ostatnich dwóch dekad. Przyczyną zmiany jest zdecydowanie postęp techniczny. Jeszcze nigdy dotąd człowiek nie był w stanie tak łatwo poszukiwać informacji, komunikować się i to na skalę globalną. Ten nowy świat stanowi wyzwanie dla edukacji. Nauczyciele religii, jak również nauczyciele innych przedmiotów uczących w XXI w. zdają sobie sprawę ze znaczenia TIK w edukacji. Poszukiwane są nowe sposoby dotarcia z przekazem do uczniów. Widać to m.in. na grupach dla nauczycieli, gdzie nauczyciele udostępniają sobie pomysły na lekcje, polecają sobie webinary dotyczące obsługi narzędzi oraz komunikatorów pomagających w nauczaniu. Konieczność stosowania TIK nauczyciele uświadomili sobie szczególnie podczas pandemii w 2020 r. Kompetencje TIK nauczycieli religii

w odniesieniu do obecnej cyfrowej rzeczywistości cały czas muszą wzrastać, aby podążać za młodym człowiekiem zgodnie z zasadą katechetyczną: „być wiernym Bogu i człowiekowi”¹. Człowiek, wobec którego nauczyciel religii ma być wierny znajduje się w rzeczywistości cyfrowej. Więc zadaniem nauczyciela jest dotrzeć do tego świata i również w takiej rzeczywistości głosić Jezusa Chrystusa.

Znaczenie TIK w edukacji religijnej

Człowiek żyjący w XXI wieku zdecydowanie jest człowiekiem „cyfrowym”. Internet, globalizacja, smartphony, bankowość – wymuszają na ludziach korzystanie z narzędzi technologicznych, nie tylko ze względu na potrzebę, ale niejako obligatoryjnie. W takiej przestrzeni życiowej znajduje się również

---

¹ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Ogólna Instrukcja Katechetyczna*, 1971 r.

edukacja. Edukacja, która ma uczyć mądrze korzystać z zasobów, uczyć wybierać w natłoku informacji te, które są istotne, wykorzystywać proponowane narzędzia w procesie edukacyjnym oraz przygotować uczniów do rzeczywistości, która już za rok może być zupełnie inna. Osoby zajmujące się problemem twierdzą, że najważniejsze w tym procesie jest budowanie kompetencji, których nie są w stanie w przyszłości osiąść roboty i maszyny². W ciągu 25 lat zmieniła się edukacja cyfrowa dzięki temu, że mamy większy dostęp do Internetu³, więcej otwartych źródeł i baz, które tworzą nie tylko projektanci zasobów, ale sami uczestnicy⁴. Edukacja cyfrowa jest bardziej atrakcyjna dla młodego człowieka, nie tylko dlatego, że młody człowiek fascynuje się światem elektronicznym, ale wykorzystanie na lekcjach TIK zwiększa ich zaangażowanie. Według badań edukacja tego typu zwiększa swoją skuteczność o 56%, aktywność uczniów o 40-80% oraz prowadzi do oszczędności w czasie od 38-70%⁵.

W tym kontekście trzeba spojrzeć również na edukację religijną. Powstaje coraz więcej zasobów otwartych, ale jak pisał Paweł Mąkosa w artykule z 2013 r. w dalszym ciągu brak funduszy

na stworzenie jednego e-podręcznika do nauki religii⁶. Wszystko opiera się na komercyjnych wydawnictwach, które na swoich stronach po zalogowaniu się udostępniają swoje treści. W czasie nauczania zdalnego związanego z pandemią COVID-19 wydawnictwa wyszły naprzeciw oczekiwaniom katechetów, rodziców i uczniów i udostępniły multibooki bez konieczności logowania⁷. Dzięki temu nauczyciele religii w łatwy sposób mogą zaplanować cały proces lekcyjny. Edukacja religijna coraz częściej dostrzega znaczenie TIK i rolę jaką pełni w edukacji i wychodzi naprzeciw potrzebom uczniów. Na stronach poszczególnych wydawnictw oprócz multibooków umieszczone są propozycje różnych gier, quizów, puzzli, prezentacji dynamicznych, które z racji tego, że są interaktywne, korzystają z różnych narzędzi przyczyniają się nie tylko do uatrakcyjnienia lekcji religii, ale jak zostanie powiedziane w późniejszej części artykułu zwiększają kompetencje TIK, Angażują katechizowanego w proces lekcyjny. Przykładem takiego wydawnictwa może być Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu⁸, Wydawnictwo Św. Wojciecha⁹, czy Wydawnictwo Jedność¹⁰. Katecheci udostępniają sobie materiały, polecają

² Por. M. Danieluk, *TIK w pigułce. Narzędziownik nauczyciela*, Poznań 2019, s. 9.

³ Badania GUZ z 2019r. pokazują, że 86,7% gospodarstw domowych posiada dostęp do internetu. GUS, *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce*, dostęp: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/nauka-i-technika-spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne-w-polsce-w-2019-roku,2,9.html>, (25.04.2020). W szkołach od 1.09.2018 na mocy ustawy o Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej wszedł „program publicznej sieci telekomunikacyjnej dającej szkołom dostęp do szybkiego, bezpłatnego i bezpiecznego internetu.”, dostęp: <https://ose.gov.pl/czym-jest-ose> (25.04.2020).

⁴ Por. P. Dillenbourg, *The Evolution of Research on Digital Education*, w: *International Journal of Artificial Intelligence in Education* 26, 544–560, 2016, <https://doi.org/10.1007/s40593-016-0106-z> (dostęp 24.04.2020)

⁵ Por. P. Mąkosa, *Advantages and disadvantages of digital education*, „Biuletyn Edukacji Medialnej” 2/2013, s. 25.

⁶ Por. P. Mąkosa, *Nauczanie religii wobec cyfryzacji polskiej szkoły*, „Roczniki Teologiczne”, Tom XLI, zeszyt 11, 2014, s. 31.

⁷ Zob. Wydawnictwo Jedność, Wydawnictwo Św. Wojciecha, dostęp: <https://www.swietywojciech.pl/Strefa-katechety/Aktualnosci/Multibooki-sp-kl-1-8-materiały-do-pobrania>, <https://www.jednosc.com.pl/strefakatechety/zdalne-lekcje-religii> (dostęp: 25.04.2020).

⁸ *Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu*, <https://www.katechizmy.com.pl/> (dostęp: 25.04.2020).

⁹ *Wydawnictwo św. Wojciecha*, <https://www.swietywojciech.pl/Strefa-katechety> (dostęp: 25.04.2020).

¹⁰ *Wydawnictwo Jedność*, <https://www.jednosc.com.pl> (dostęp: 25.04.2020).

aplikacje, szukają nowych narzędzi, aby realizować cele katechezy i być obecnym w życiu swoich uczniów. Przykładem takich działań jest m.in. grupa utworzona na facebooku: katecheza z pomysłem¹¹. Na grupie umieszczane są pomoce i narzędzia, którymi dzielą się katecheci między sobą. Grupa powstała, aby stworzyć przestrzeń wsparcia katechetów, dzielenia się materiałami. Baza materiałów TIK cały czas się powiększa i rozwija, co jest niewątpliwie skutkiem aktywności katechetów.

Narzędzia TIK w edukacji religijnej były wykorzystane w szkołach, niestety zaplecze sprzętowe nie zawsze pomagało w realizacji wszystkich zamierzeń¹². W dniu dzisiejszym nauczyciele oraz uczniowie coraz częściej korzystają z takiej formy nauczania. Może się to przyczynić nie tylko do zwiększonej kompetencji TIK u nauczycieli, ale również do większego zaangażowania uczniów w proces nauczania – uczenia się. Jak wiadomo „nowe technologie pozwalają nauczycielowi efektywniej różnicować metody nauczania, zapewniając szerszą gamę strategii edukacyjnych, ukierunkowanych na różne style uczenia się”¹³. Nauczanie w taki sposób motywuje bardziej niż osądza. W szybki sposób można uzyskać informację zwrotną, przyczynia się do indywidualizacji procesu uczenia, większej samodzielności, a także zapewnia wykorzystanie multisensoryczności¹⁴. Edukacja cyfrowa pomaga w wyrównaniu dysproporcji społecznych, pobudzeniu kreatywności, odpowiedzialności za swój rozwój – dostęp taki sam dla wszystkich do zasobów sieciowych, bez względu na możliwości

materialne. Korzystanie z TIK powoli oswaja i przyzwyczajają do przyszłości w świecie zawodów cyfrowych¹⁵.

Aplikacje i strony internetowe jako narzędzie przekazu wiedzy religijnej

Aplikacje i strony internetowe w dzisiejszym zdigitalizowanym świecie zawierają mnóstwo wiedzy. To, co wydaje się istotne – to umiejętność wyboru właściwych narzędzi, czy odnalezienia odpowiednich stron. W niniejszym artykule ukazane są wybrane narzędzia, z których korzystają katecheci. Wskaźnikiem wyboru były materiały umieszczone na grupie katecheza z pomysłem według klucza: popularności, możliwości zaplanowania procesu lekcyjnego, quizów, zadań interaktywnych oraz możliwości komunikowania się z wychowankiem. Z tego względu bardzo ważne jest, abyśmy wszyscy w jak najlepszy sposób potrafili korzystać z ciekawych narzędzi, aby pobudzić sprawność poznawczą uczniów, ale też zwyczajnie być w tym trudnym czasie z nimi. Wybrane narzędzia są darmowe, w wielu przypadkach nie wymagają od ucznia konieczności logowania się, co może stwarzać dodatkowe problemy. Przedstawione aplikacje to: *Genial.ly*, *Wordwall.net*, *Kahoot*, *LearningApps* oraz *Zoom.us*.

Jednym z narzędzi pomagającym przygotować lekcje religii zdalnie jest aplikacja *Genial.ly*¹⁶. Aplikacja jest narzędziem, który pozwala stworzyć interaktywne i animowane treści. Pomoc ulepszyć m.in. nauczanie. Jak podają twórcy aplikacji na stronie głównej z narzędzia korzysta już ponad milion osób

¹¹ Zob. *Katecheza z pomysłem*, <https://www.facebook.com/groups/katechezazpomyslem> (dostęp: 17.03.2020).

¹² Por. P. Mąkosa, *Nauczanie religii...*, „Roczniki Teologiczne”, Tom XLI, zeszyt 11, 2014, s. 28.

¹³ H. Pitler, E.R. Hubbell, M. Kuhn, *Efektowne wykorzystanie nowych technologii na lekcjach*, Warszawa 2015, s. 11.

¹⁴ Por. tamże.

¹⁵ Por. M. Plebańska, *Potencjał technologii cyfrowej*, w: J. Pyżalski (red.) *Edukacja w czasach pandemii wirusa COVID-19. Z dystansem o tym, co robimy obecnie jako nauczyciele*, Warszawa 2020, s. 38.

¹⁶ *Aplikacja genial.ly*, <https://app.genial.ly/> (dostęp: 20.03.2020).

na całym świecie w ponad 190 państwach¹⁷. Z aplikacji można korzystać w języku angielskim, hiszpańskim oraz francuskim. Jest w wersji darmowej lub płatnej. Wersja płatna zawiera m.in. możliwość zapisania w formacie pdf i ma możliwość oznaczania wykonanych prezentacji jako prywatnych¹⁸.

Jest wiele możliwości korzystania z aplikacji począwszy od tworzenia prezentacji, raportów, quizów, interaktywnych obrazków, gier czy też prezentacji video. W dziale „inspiration” (inspiracje) można znaleźć dużo materiałów stworzonych przez innych użytkowników aplikacji. Katecheci korzystają głównie (na podstawie wpisów na stronie katecheza z pomysłem) z interaktywnego obrazka w procesie tworzenia lekcji zdalnej.

Aplikacja jest bardzo pomocna przy planowaniu całego procesu lekcyjnego, łatwa w obsłudze i atrakcyjna dla uczniów. Wymaga dostępu do Internetu i korzystania z urządzeń elektronicznych takich jak komputer, smartphona, laptop lub tablet. W grupie katecheza z pomysłem – katecheci dzielą się swoimi opracowaniami. Czasami jednak problemem jest różnorodność podręczników z których korzystają katecheci, dlatego warto próbować i tworzyć samemu dostosowując lekcje indywidualnie dla swoich wychowanków.

Kolejnym narzędziem wykorzystywanym bardzo często przez katechetów jest aplikacja *Wordwall.net*¹⁹. Aplikacja ta dostępna jest w polskiej wersji językowej. Można z niej korzystać bez logowania się i korzystać z materiałów dostępnych lub zalogować się i tworzyć własne materiały. Za pomocą aplikacji można tworzyć testy, ruletki, anagramy, połączenia w pary, wykresy z etykietami, krzyżówki, teleturnieje, „wykreślanki” i sortowanie grup, labirynty i wiele innych.

W wersji bezpłatnej można je tworzyć w ilości pięciu na miesiąc. W abonamencie standardowym, za który się płaci, istnieje możliwość tworzenia materiałów w sposób nieograniczony. Co bardzo istotne w aplikacji materiał można udostępnić uczniom, a ich wyniki pokazują się w zakładce – moje wyniki.

Aplikacja daje możliwość sprawdzenia wiedzy bez konieczności logowania się, wystarczy że dziecko wpisze swoje imię i nazwisko, a wyniki jego testu otrzymamy w zakładce moje wyniki. Pomaga utrwaląc zdobytą wiedzę, w ciekawy sposób zaangażować ucznia do powtórki. W czasie katechezy prowadzonej na gruncie szkolnym może być ciekawym sposobem na zadanie domowe (w przypadku braku odpowiedniego sprzętu w szkole) lub atrakcyjnym wprowadzeniem w temat, rozwińnięciem tematu, czy też powtórzeniem materiału.

Kolejną aplikacją wartą uwagi i często proponowaną na grupie katecheza z pomysłem to *LearningApps*²⁰. Z aplikacji można korzystać tworząc różne gry, quizy, interaktywne ćwiczenia. Można zakładać w niej wirtualne klasy, przypisywać uczniów i śledzić ich postępy. Aplikacja zawiera dziewiętnaście rodzajów ćwiczeń m.in.: krzyżówki, testy jednokrotnego wyboru, grupowanie, dobieranie w pary, wykreślanka, „wisielec”, uzupełnianie luk, dobieranie w pary, tworzenie testu w formie gry milionerzy i wiele innych. Strona jest dostępna w języku polskim, dzięki czemu w łatwy sposób można z niej skorzystać. Przygotowane ćwiczenia można udostępnić za pomocą linku lub kodu QR²¹. W starszych klasach możemy poprosić uczniów, aby sami stworzyli interaktywne ćwiczenie dla całej klasy. Jeśli ktoś nie chce się logować, zakładać konta również może skorzystać z zasobów *LearningApps* podobnie jak z aplikacji *wordwall.net*.

¹⁷ Por. Tamże, dostęp: <https://www.genial.ly/genially> (dostęp: 20.03.2020).

¹⁸ Por. M. Danieluk, *TIK w pigułce. Narzędziownik nauczyciela*, Poznań 2019, s. 153.

¹⁹ *Aplikacja Wordwall*, <https://wordwall.net/> (dostęp: 20.03.2020).

²⁰ *Aplikacja LearningApps*, <https://learningapps.org/> (dostęp: 20.03.2020).

²¹ Por. M. Danieluk, *TIK w pigułce...* Poznań 2019, s. 153.

Dzieci szczególnie lubią grę wisielec i milionerzy, ale jest tam o wiele więcej możliwości, z którymi warto się zapoznać. W młodszych klasach można wykorzystać istniejące gotowe materiały lub stworzyć swoje, natomiast w starszych myślę, że bardzo interesującą opcją jest stworzenie przez nich aplikacji i dzielenie się nimi w ramach lekcji. Minusem jest konieczność zalogowania się jeśli jest potrzeba weryfikacji zrobionych zadań. W klasach młodszych może to stanowić ogromny problem, szczególnie w sytuacji braku sprzętu dla wszystkich domowników korzystających ze zdalnego nauczania, jak również problemów podczas logowania i w związku z tym licznymi pytaniami do nauczyciela prowadzącego.

Kolejną aplikacją wartą uwagi jest aplikacja *Kahoot*²². Aplikacja ta jest pomocna w tworzeniu prostych quizów. Wyniki można pobrać w formie arkusza kalkulacyjnego, dzięki czemu z łatwością możemy je przeanalizować. Mamy dwie opcje gry: zespołową i indywidualną. W czasie nauczania zdalnego najłatwiejsza do przeprowadzenia jest opcja „challenge” (wyzwanie) – indywidualna. Polega ona na wysłaniu quizu za pomocą linka lub udostępnienia pinu do gry. Uczeń na swoim telefonie, komputerze widzi pytania i zaznacza odpowiednią odpowiedź. W grze zespołowej na ekranach użytkowników nie widać pytań. Aplikacja jest w języku angielskim, co może utrudniać z niej korzystanie, ale radość uczniów z tego narzędzia jest ogromna więc warto się potrudzić lub skorzystać z tłumaczenia strony.

Aplikacja *Kahoot* jest bardzo lubiana przez dzieci i młodzież. Warto ją wykorzystać podczas powtórek, kiedy

chcemy coś utrwalić, na coś zwrócić uwagę. Wprowadza czynnik rywalizacji, a przez to jeszcze bardziej angażuje uczniów. Do pracy z aplikacją potrzebny jest telefon lub komputer z dostępem do Internetu. Uczniowie logują się za pomocą podanego pinu. Dodatkową atrakcją dla uczniów jest korzystanie z przydomków podczas korzystania z gry. Na lekcjach religii możemy wykorzystać imiona bohaterów biblijnych lub świętych. Jedyna rzecz w aplikacji, która może przynieść trudności katechetom to język angielski. Można sobie jednak z tym poradzić tłumacząc stronę bądź korzystając z powyższej instrukcji.

Strony internetowe są również miejscem przekazu wiedzy i informacji związanej z nauczaniem religii. Kościół od dawna docenia Internet o czym świadczą strony prowadzone przez instytucje kościelne²³. W 1997 r. została uruchomiona strona watykańska dostępna w kilku językach²⁴. Na stronie można odnaleźć nauczanie wszystkich papieży, kalendarium Papieża Franciszka, informacje historyczne, strukturę Watykanu²⁵. W 1993, dwa lata po pierwszym użyciu Internetu w Polsce powstała Katolicka Agencja Informacyjna²⁶ i portal internetowy, na którym można znaleźć najważniejsze informacje z życia Kościoła. Ze strony korzystają różne agencje prasowe w Polsce²⁷. Komisja Wychowania Katolickiego, zawiera najważniejsze informacje oraz dokumenty²⁸. Każdy wydział katechetyczny posiada swoją stronę internetową, na której umieszczane są najważniejsze informacje potrzebne katechetom, a podczas nauczania zdalnego propozycje katechez, gier, quizów. Przykładem może być strona Wydziału

²² Aplikacja Kahoot, <https://kahoot.com/schools-u/> (dostęp: 07.04.2020).

²³ Por. P. Mąkosa, *Mass media narzędziem, czy środowiskiem katechezy*, w: A. Kiciński (red.), *Katechetyka i katecheza u progu XXI wieku*, Poznań 2007, s. 380.

²⁴ Zob. *Strona Stolicy Świętej*, <http://www.vatican.va> (dostęp: 30.04.2020).

²⁵ Por. tamże.

²⁶ Zob. *Katolicka Agencja Informacyjna*, <https://ekai.pl/> (dostęp: 30.04.2020).

²⁷ Por. D. Kuczwał, *Internet w duszpasterstwie Kościoła Katolickiego*, „Legnickie Studia Teologiczno-Historyczne”, Rok IX 2010 nr 1, s. 80.

Katechetycznego Archidiecezji Krakowskiej²⁹. Instytuty zakonne również są pomocne w realizowaniu zadań katechezy. Na stronie internetowej dominikanów można odnaleźć modlitwy, rekolekcje, nauczanie biblijne, komentarze do czytań i wiele innych materiałów pobudzających do życia wiarą³⁰. Twórcy stron na bieżąco tworzą, aktualizują, dostosowują do młodych odbiorców treści, jak również grafikę, aby jak najbardziej strony były czytelne i aby łatwo można było szukać informacji. Przykładem takiego działania może być strona diecezji pelplińskiej kierowana do ludzi młodych – przystań³¹. Na stronie można znaleźć przemyślenia, codzienne rozważania, Słowo Dnia, kącik muzyczny, jest również zakładka uformuj się, w której możemy znaleźć katechezę online, informacje dotyczące sakramentów oraz w czasie zdalnym propozycje transmisji Mszy świętej online.

Narzędzia do komunikacji nauczyciela z uczniami

Oprócz aplikacji i stron internetowych dających możliwość uatrakcyjnienia lekcji, czy też zaplanowania całego procesu lekcyjnego warto korzystać z aplikacji, które dają możliwość prowadzenia lekcji online, tzw. e-learningu. Jako że nauczanie zdalne zostało po raz kolejny wydłużone, być może część z tych aplikacji okaże się konieczna do wykorzystania. Aplikacji do prowadzenia lekcji online jest wiele. W artykule zostanie przedstawiona pod wieloma względami najlepsza i w czasie nauczania zdalnego popularna – zoom.us³². Program do wideo konferencji jest

bezpłatny, aczkolwiek przy liczbie uczestniczących osób powyżej dwóch rozłącza się po 40 minutach. W obecnym czasie restrykcje 40 minutowe zostały zdjęte, ale jedynie gdy zapisujemy się do aplikacji za pomocą maila szkolnego, w innym razie połączenia dalej znikają po 40 minutach³³.

Rozpoczynamy pracę z programem od zarejestrowania się na stronie. Można to zrobić poprzez formularz dla szkół lub przez stronę główną. Aplikacja jest dostępna w różnych wersjach językowych, niestety nie ma wśród nich języka polskiego.

Bardzo ważne, zwłaszcza dla tych uczniów, którzy z różnych powodów nie mogą uczestniczyć w lekcji online, jest to, że spotkanie można nagrywać poprzez naciśnięcie przycisku „record”. Następnie nagranie można umieścić np. na dysku google i udostępnić link do naszej lekcji online uczniom nieobecny. Zoom, jak każdy inny program do wideokonferencji, wymaga pewnej wprawy i zapoznania się z nim. W aplikacji ogromnym plusem jest to, że widać wszystkich uczestników wideokonferencji. Przykładowo w Microsoft Teams widać jednocześnie tylko cztery osoby. Minusem jest na pewno rozłączanie się spotkania po 40 minutach, w przypadku braku maila, który miały w swojej nazwie skrót –edu.; dla niektórych zwłaszcza młodszych uczniów proces dołączania do spotkania może być kłopotliwy.

Innymi komunikatorami między nauczycielem religii, a uczniami są tworzone grupy np. w aplikacji Messenger czy też WhatsApp podczas których nauczyciel może zwrócić uwagę na to,

²⁸ Zob. *Komisja Wychowania Katolickiego*, <https://katecheza.episkopat.pl/> (dostęp: 30.04.2020).

²⁹ Zob. *Wydział Katechetyczny Archidiecezji Krakowskiej*, <https://katecheza.diecezja.pl> (dostęp: 30.04.2020).

³⁰ Zob. *Dominikanie*, dostęp: <https://dominikanie.pl/> (30.04.2020).

³¹ Zob. *Przystań Pelplin*, dostęp: <https://przystanpelplin.pl/> (30.04.2020).

³² *Aplikacja Zoom.us*, dostęp: <https://zoom.us/> (07.04.2020).

³³ Zob. link do logowania się dla szkół. Konto basic w takiej formie jest tylko na czas nauczania zdalnego związanego z koronawirusem: https://zoom.us/docs/ent/school-verification.html?zcid=1231&_ga=2.23371006.551525991.1583696790-827731685.1566335579 (07.04.2020).

co będzie potrzebne na daną lekcję, może także odesłać uczniów do pogłębienia wiedzy poprzez przesłanie linków do ciekawych stron. Można także dołączać pliki, zdjęcia, filmiki czy wysyłać fragment Pisma Świętego.

Formacja nauczycieli religii do korzystania z TIK

Szkoła stanęła w obliczu wielkich wyzwań w związku z nauczaniem zdalnym i nawet jeśli wcześniej nie było potrzeby korzystania z narzędzi TIK, teraz każdy musi się ich nauczyć i zacząć z nich korzystać. Nie każda szkoła ma pakiet w Microsoft czy Google, gdzie są narzędzia do tworzenia notatek czy też spotkań wirtualnych, dlatego przedstawione wyżej aplikacje w łatwy sposób mogą pomóc w tworzeniu takich lekcji. W 2012-2013 roku Polska szkoła przeżywała „rewolucję” cyfryzacji związaną z programem „Cyfrowa szkoła”³⁴. W związku z tym kompetencje komunikacyjno-informatyczne nauczycieli religii w wielu przypadkach wzrosły w tym czasie, z racji zwiększenia się bazy sprzętowej i możliwości korzystania chociażby z projektora czy też tablicy interaktywnej³⁵. Zwiększyła się liczba otwartych zasobów, różne aplikacje i narzędzia darmowo udostępniają wersje premium szkołom. Dzięki temu nauczyciele mają do niej łatwiejszy dostęp. To co się dzieje nie tylko w polskiej szkole, ale i na całym świecie, to już nie tylko rewolucja cyfrowa, ale prawdziwe tornado cyfrowe, które wymusza na nauczycielach religii bycie cyfrowym homo sapiens, który będzie rozwijał swoją cyfrową mądrość³⁶.

Pamiętać należy o tym, że aby korzystać z tych narzędzi na katechezie trzeba „kierować się autentycznością przekazu oraz zasadą prawdy, dobra, piękna, ale i poczucia sacrum”³⁷. Nadzrędnym celem każdego katechety jest „pomagać w zmniejszaniu odległości pomiędzy sytuacją życiową adresatów katechezy, a Jezusem Chrystusem, żywą Osobą, z którą mają się spotkać”³⁸. Nie chodzi tutaj o spotkanie wirtualne, ale spotkanie głębokie na modlitwie w swoim domu. Wydaje się, że takie spotkanie zainicjowane przez katechetów poprzez dobrze przygotowaną lekcję zdalną, może w znacznym stopniu pomóc w odnalezieniu relacji z Panem Bogiem, dlatego tak ważne jest, aby w czasie lekcji pamiętać o modlitwie, która pomaga naszym wychowankom przetrwać ten czas i zbliżyć się do Boga. Kompetencje katechetów w obszarze TIK wydają się więc niezbędne, aby podążać za uczniem i w jego cyfrowej przestrzeni życia wskazywać na Tego, który jest Miłością.

Powstaje mnóstwo zasobów, narzędzi dzięki którym można prowadzić zdalne nauczanie, to co zostanie przyswojone dzisiaj na pewno zostanie wykorzystane w przyszłości. Chociażby zadania domowe, czy też projekty, mogą być realizowane za pomocą poznanych przez nas narzędzi. Kompetencje TIK na pewno się zwiększą, co można dostrzec już teraz. Wydaje się wielce prawdopodobne, że nauczanie w sensie klasycznym będzie ulegać przeobrażeniom i trzeba szukać nowych dróg przekazu wiary. Otaczający świat cyfrowy wydaje się pokazywać, że owym kluczem dotarcia w dużej mierze jest TIK. -

³⁴ Por. P. Mąkosa, *Nauczanie religii...*, „Roczniki Teologiczne”, Tom XLI, zeszyt 11, 2014, s. 27.

³⁵ Por. Tamże s. 30.

³⁶ Por. D. Budzoń, *Media, multimedia. Szanse i zagrożenia*, <https://www.edunews.pl/nowoczesna-edukacja/innowacje-w-edukacji/623-cyfrowy-czlowiek-homo-sapiens-digital%E2%80%BA> (dostęp: 18.04.2020).

³⁷ S. Łabendowicz, *Multimedialne pomoce dydaktyczne w katechezie*, „Zeszyty Formacji Katechetów” 3/2013, s. 69.

³⁸ S. Łabendowicz, *Techniki multimedialne w katechezie*, „Zeszyty Formacji Katechetów” 4/2014, s. 102.

Bibliografia

- Budzoń D., *Media, multimedia. Szanse i zagrożenia*, <http://www.edukator.org.pl/2003a/media/pokaz.pps> (dostęp: 25.04.2020).
- Danieluk M., *TIK w pigułce. Narzędziownik nauczyciela*, Poznań 2019.
- Dillenbourg P., *The Evolution of Research on Digital Education*, „International Journal of Artificial Intelligence in Education” 26, 544–560 (2016), <https://doi.org/10.1007/s40593-016-0106-z> (dostęp: 24.04.2020).
- Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Ogólna Instrukcja Katechetyczna*, 1971 r.
- Kuczwał D., *Internet w duszpasterstwie Kościoła Katolickiego*, „Legnickie Studia Teologiczno-Historyczne” Rok IX, 2010 nr 1, s. 70-95.
- Łabendowicz S., *Multimedialne pomoce dydaktyczne w katechezie*, „Zeszyty Formacji Katechetów” 3/2013, s. 69-76.
- Łabendowicz S., *Techniki multimedialne w katechezie*, „Zeszyty Formacji Katechetów” 4/2014, s. 96-104.
- Mąkosa P., *Mass media narzędziem, czy środkiem katechezy*, w: Kiciński A. (red.), *Katechetyka i katecheza u progu XXI wieku*, Poznań 2007, s. 375-395.
- Mąkosa P., *Advantages and disadvantages of digital education*, „Biuletyn Edukacji Medialnej” 2/2013, s. 21-31.
- Mąkosa P., *Nauczanie religii wobec cyfryzacji polskiej szkoły*, „Roczniki Teologiczne”, Tom XLl, zeszyt 11, 2014, s. 25-38.
- Ogólnopolska Sieć Edukacyjna, dostęp: <https://ose.gov.pl/czym-jest-ose> (25.04.2020).
- Pitler H., Hubbell E. R., Kuhn M., *Efektywne wykorzystanie nowych technologii na lekcjach*, Warszawa 2015.
- Plebańska M., *Potencjał technologii cyfrowej*, w: Pyżalski J. (red.) *Edukacja w czasach pandemii wirusa COVID-19. Z dystansem o tym, co robimy obecnie jako nauczyciele*, Warszawa 2020, s. 37-42.
- Spółeczeństwo Informacyjne w Polsce, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/nauka-i-technika-spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne-w-polsce-w-2019-roku,2,9.html> (dostęp: 25.04.2020).

STRONY INTERNETOWE:

- Aplikacja Genial.ly*, <https://app.genial.ly/> (dostęp: 20.03.2020).
- Aplikacja Kahoot*, <https://kahoot.com/schools-u/> (dostęp: 07.04.2020).
- Aplikacja LearningApps*, <https://learningapps.org/> (dostęp: 20.03.2020).
- Aplikacja Wordwall*, <https://wordwall.net/> (dostęp: 20.03.2020).
- Aplikacja Zoom.us*, <https://zoom.us/> (dostęp: 07.04.2020).
- Dominikanie*, <https://dominikanie.pl/> (dostęp: 30.04.2020).
- Katecheza z Pomysłem*, <https://www.facebook.com/groups/katechezazpomyslem/> (dostęp: 17.03.2020).
- Katolicka Agencja Informacyjna*, <https://ekai.pl/> (dostęp: 30.04.2020).
- Komisja Wychowania Katolickiego*, <https://katecheza.episkopat.pl/> (dostęp: 30.04.2020).
- Przystań Pelplin*, <https://przystanpelplin.pl/> (dostęp: 30.04.2020).
- Strona Stolicy Świętej*, <http://www.vatican.va> (dostęp: 30.04.2020).
- Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu*, <https://www.katechizmy.com.pl/> (dostęp: 25.04.2020).
- Wydawnictwo Jedność*, <https://www.jednosc.com.pl/strefakatechety/zdalne-lekcje-religii> (dostęp: 25.04.2020).
- Wydawnictwo Św. Wojciecha*, <https://www.swietywojciech.pl/Strefa-katechety/Aktualnosci/> Multibooki-sp-kl-1-8-materialy-do-pobrania (dostęp: 25.04.2020).
- Wydział Katechetyczny Archidiecezji Krakowskiej*, <https://katecheza.diecezja.pl> (dostęp: 30.04.2020).

Wybrane narzędzia TIK w zdalnym nauczaniu religii

Streszczenie

Korzystanie z TIK ma ogromne znaczenie dla edukacji religijnej w dzisiejszych czasach. Nauczanie zdalne wymusza na nauczycielach wszystkich przedmiotów zwiększenie kompetencji technologii informatyczno- komunikacyjnej. W artykule przedstawione zostały wybrane narzędzia pomocne w prowadzeniu lekcji zdalnych takie jak: genial.ly, wordwall.net, LearningApps, kahoot, zoom.us. Narzędzia te mają pomóc w tworzeniu całego procesu lekcyjnego, pomóc w przyswojeniu wiedzy w atrakcyjny sposób. Wybór narzędzi podyktowany był ich popularnością wśród katechetów, a także możliwością darmowego z nich korzystania.

Słowa kluczowe: TIK, katecheza, nauczanie zdalne, Bóg, wychowanie, religia.

Mgr Aleksandra Turek – doktorantka Instytutu Teologii Pastoralnej i Katechetyki na Wydziale Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Lublinie, specjalność: katechetyka. ORCID 0000-0003-2642-7769

ks. Damian Fołtyn

Zdalne nauczanie religii w czasie epidemii COVID-19. Studium teoretyczne

Distance religious education during the COVID-19 outbreak. A theoretical study

Summary

The COVID-19 epidemic changed the functioning of many spheres of life in Polish society. Restrictions have also affected the functioning of education units. Teachers as well as students faced the challenges of the new form of education. The article is a theoretical study on the possibilities of distance learning of religion in Poland during the COVID-19 epidemic. The paper defines the concept of distance learning, presents the legal basis for this method of education and shows examples of techniques and methods of distance teaching and learning.

Key words: distance learning, distance education, distance teaching, teaching by network, distance learning of religion.